

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VI. Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus,
illorumque meritis dogma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

Christi hereditatem non solum vocantur Judæi, quorum Abraham est Pater secundum carnem; sed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in semine; ideoque promissio facta Abraham etiam super nos confirmatur, quia non per circumcisionem, sed per fidem dictas est *Pater multarum gentium*. Quid hæc, quæso, ad inanem fiduciam hæreticorum, cum Apostolus in genere tantum affirmet factam promissionem *omni semini*, non autem singulos in individuo posse firmiter credere, se nactos esse gratiam Abraham semini repromissam? Quod addidit, *Contra spem in spem credidit*, significat tantum Abraham præter spem naturæ credidisse se consecuturum à Domino sobolem, tametsi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum esset annorum, & emortua pariter esset vulva Saræ, ut ipse Apostolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ supra dixerat, nonnisi per gratiam, & per fidem constitui Abrahami posteros, adversus Judæos carnalem propagationem, & carnis circumcisionem jactantibus. Ea autem, quæ sequuntur versu 20. & sequentibus, retorquentur in Adversarios. Primo, quia per Apostolum, Abraham non *hesitavit diffidentia*, sed credidit nasciturum sibi filium, cum fere centum esset annorum, quoniam plenissime sciebat posse Deum facere quæcunque promisit; non fuit ergo fidentia Abrahami initium justificationis ipsius, sed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebatur. Deinde huic fidentiae accesserat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognatione sua; quomodo ergo hæc sola fiducia Abrahamum justificavit? Præterea si Abraham non hæsi-

tavit diffidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nonagenaria pareret filium; quo pacto seclusa revelatione divina potest haberi firmissima sine ullo timore fiducia? Demum si Apostolus de fide, qua Abraham credidit Deo prænantianti partum Saræ, Gen. xvii. cum esset annorum 99. ait: *Ideo reputatum est illi ad justitiam*; ergo idem Apostolus non loquitur de prima Abrahami justificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipso Abraham dictum est, *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, Genes. xv. 6. cum ageret annum ætatis suæ 84. Sed de justitiæ certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Postremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si confusamus Græcos Patres, fides dicitur *ἐπιστάσις ἐκπιζουμένων*, *sperandarum rerum substantia*, metonymice, in quantum præstat ut menti firmiter hæreant quæ non videntur, & nondum subsistunt, ut est resurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chrysostomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput xi. Epist. ad Heb. nec repugnat Augustinus Tract. lxxix. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides sit spei nostræ basis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non sit hæsitans, nihil disceptans de fide, & quemadmodum habet Græcus, *διακρινόμενος*, *dijudicans*, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promissionem. Profecto nequit ex his inferri, aut solam fiduciam justificare, aut orantes Deum non posse de propria conscientia titubare ac timere.

17.
Membra.

CAPUT VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

SUMMARIUM.

1. Mens Hæreticorum.	11. 2da conditio irritatur.
2. Doctrina Catholicorum.	12. & 13. Tertia conditio refutatur.
3. Refutatur prima propositio Hæreticorum.	14. Explicatur textus S. Pauli.
4. Rejicitur altera propositio Hæreticorum.	15. 4ta conditio reprobat.
5. Probat veritas Catholica.	16. Addunt aliqui Hæretici conditionem 5tam.
6. Quid sit meritum.	17. Quot requirantur conditiones ad opus meritum in sensu catholicorum.
7. Rejicitur opinio Calvinii.	18. usque 26. examinantur conditiones.
8. Meritum de condigno, & de congruo.	27. Quid requiratur ad meritum de congruo.
9. & 10. Prima conditio ab Hæreticis ad opus meritum requisita rejicitur.	

HÆRE-

1.
Mens Hæ-
reticorum.

HÆRETICORUM circa bona opera hæc est sententia : Omnia hominum opera, si in sua dignitate censeantur, nihil esse aliud, quam sordes & inquinamenta. Ita scribit libro III. Instit. Calvinus. Et Lutherus pariter art. 33. asserit, justum in omni opere bono peccare. Moventur illi ex quo nemo possit in hac vita perfecte legem implere, ut divina Scriptura, & Patres omnes testantur. *In multis labimur omnes*, inquit cap. III. Jacobus; & Salom. VIII. primi Regum, *Non est homo, qui non peccet*. Justitias nostras panno menstruæ æquiparari à Propheta, diximus supra cap. 3. Etiam iustis orandum esse, *Dimitte nobis debita nostra*, demonstratum est cap. 6. præcedentis libri. Ex Græcis Patribus, non esse aliquem inter homines qui non delinquat, docet in XI. caput ad Rom. in XII. Epist. I. ad Corinth. Chrysostomus. Ex Latinis Cyprianus in Exposit. orat. Dominic. August. de Peccat. merit. lib. 2. cap. 7. Greg. lib. IX. moral. cap. 26. Horum autem, aliorumque testimonia tam aperta sunt, ut nequeant in dubium revocari.

2.
Doctrina ca-
tholicorum.

Catholici, econtra plura dari opera, quæ nullatenus peccata sunt, longe meliori sensu propugnant, ac talia esse censent illa omnia, quæ à nobis fiunt secundum legis præscripta, neque à malæ cupiditatis radice proficiuntur. Id probant literarum sanctarum, ac Patrum auctoritate suffulti. *Respexit Deus ad Abel, & ad munera ejus*, ut legitur cap. IV. Gen. id est, *grata hæc habuit, ac laudavit*; quemadmodum exponit Hom. 18. Chrysostomus. Dicitur Noe cap. 6. *invenisse gratiam coram Domino*: ac deinceps ali Patriarchæ dignis laudibus celebrantur. Job appellatur cap. I. *homo simplex & rectus, timens Deum, ac recedens à malo*. Ait de se ipso David Ps. 118. *Ab omni via mala prohibui pedes meos*. Magdalena Christi pedes inungens dicitur Matth. 26. *bonum opus operata*. Paulus ad Titum III. dicit fidelium opera *bona & utilia hominibus*. Jacobus cap. 2. repetit justificationem ab ipsis operibus. Patres quidem omnes ad bene operandum nos vehementer hortantur; Justinus disputans cum Tryphone, Irenæus lib. IV. H. 71. Chrysostomus Hom. 30. in Joan. Augustinus toto libro de Fide & Operibus. Fieri istiusmodi hortationes ut magis sceleribus iniquemur, superat rationem ac fidem nostram.

3.
Refutatur
ima propo-
sitiō Hæ-
reticorum.

Momenta sane hæreticorum difficile non est refutare; si advertas aliud esse, hominem quamvis justum aut negligentia, *R. P. Berti Theol. Tom. III.*

aut alia causa, dum etiam sanctis operibus incumbit, plura venialia peccata committere; aliud sancta opera vel à mala radice procedere, vel esse legis, præceptorumque transgressionem, vel esse inspecta dignitate sua damnabilia. Hoc postremum jure negamus; quoniam quisquis recte operatur, ducitur spiritu Dei, servat mandata, redditque se dignum remuneratione & corona. At primum non diffitemur; nam à radice aliâ, à qua minime exoriuntur opera bona, id est ab infirmitate atque ab inharrente concupiscentia, facile oritur defectus aliquis, pro quo nobis divina misericordia est continuo imploranda. Hac ratione in multis omnes labimur, & oramus quotidie, *Dimitte nobis debita nostra*: sed vide præcedentis libri caput 2. ac 6. Porro quod inquit Heterodoxi, quolibet peccato, quantumvis minimo, penitus justitiam labe factari, diluatur libro XXI. cap. 8. ubi demonstrabimus dari peccata naturâ suâ venialia. Locus Isaia LXIV. expositus est paulo supra cap. 3. Ibidem præterea propheta commendat justorum opera, dum ait versu proximo: *Occurrissi laetanti, & facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui*. Prior itaque hæreticorum assertio, quod omnia opera hominum inquinata sint, merito à Tridantina Synodo fuit proscripta sess. VI. can. 25. meritoque à nobis refellitur.

Altera hæreticorum propositio est, bona opera non esse ad salutem necessaria: quod Novatores solent diversa ratione explicare. Nam quidam autumant justum non adstringi ad præceptorum observationem; quod scriptum sit ab Apostolo 2. ad Corinth. V. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*: & 1. ad Timot. I. *Iusto non est lex posita*. Verum hæc, & consimilia ita sunt accipienda, ut justus non coacte, sed lubenter impleant mandata, ut exponam cap. 2. libri proximi. Hanc ergo hæreticorum assertionem nunc ommitto. Flacci, Jenensium, & Hinckelmanni opinatio, quod bona opera ad salutem nullo pacto sint necessaria, ut vidimus cap. IV., rejicitur à cæteris Protestantibus. Hinc necessitatem bonorum operum confessi sunt in Confess. Saxonica de qua legendus Du Hamel Tom. 3. pag. 796. Videtur mihi Gerardus Vossius in Thesibus habitis in Academia Leidensi omnem suorum fraudem detegere. Is inquit bona opera esse homini Christiano triplici nomine necessaria, primo ut Christum glorificet; deinde ne ob bonorum operum

4.
Rejicitur al-
tera propo-
sitiō Hæ-
reticorum.

S s

rum

rum neglectum amittat bonam conscientiam, tandem ut proximum charitatis officiis studeat lucrificare. Negant igitur necessitatem bonorum operum, quasi his apprehendatur vita aeterna, quam nulla ratione bonis operibus habeamus iustum promereri opinantur.

5.
Probatur Veritas Catholica.

Ergo doctrinam illorum, qui bona opera prorsus rejiciunt, sensu unanimi Catholici omnes repellunt. Ducuntur invictissimis argumentis. Primum est, quod nobis, ut bene operemur, praecipitur, II. 58. Matth. 5. Marc. 8. Joan. 15. ad Coloss. 3. atque in omni fere Scripturarum sanctarum pagina. Sufficit animadvertere, quod non sit amicus Christi, qui ejus mandata non servat, dicente eodem humani generis Reparatore apud Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea servate.* Quare sapienter unumquemque commonet beatus Jacobus cap. 1. *Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.* Alterum argumentum est, quod fides sola ad salutem non sufficit, dicente eodem Apostolo in fine sequentis capitis, *Fides sine operibus mortua est.* Plura huc spectantia fuerunt in articulo superiori producta. Tertium argumentum est, quod vita aeterna non nisi bonis operibus rependitur; summus enim Iudex Matth. 25. dicitur est electis: *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.* De iniquis vero S. Petrus in altera Epistola cap. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam justitiae, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* De quo, aliisque Scripturarum locis, legendus est Augustinus capite de Fide & Operibus quarto ac vicesimo. Postremum argumentum peti potest ex Patrum traditione. Nam Chrysostomus orat. v. adv. Anomaeos ait: *Dogmatum salubritati addamus illam, quae in vita & operibus est, puritatem, ne dimidiata tantum habeamus ea, quae ad salutem perducunt.* In Epistolam ad Romanos cap. viii. *Fieri non potest, ut salvetur, qui post fidem torpescit.* Et libro iv. de Sacerd. *Nihil lucri ex sana fide, si vita sit corrupta.* Ambros. in cap. iv. Epist. ad Hebraeos; *Non sufficit fides, sed debet addi vita fidei condigna.* Augustinus cap. vii. de Grat. & lib. arb. eos reprehendit, qui putant asserere Apostolum scribentem ad Romanos: *Sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, quod absit, ut sentiret Vus electionis.* Magnus Gregorius in Epist. ad Francorum Reges Theodoricum, &

Theobertum: *Si vita desit, fides meritum non habet, beato Jacobo attestante, qui dicit, Fides sine operibus mortua est.* Atque huc spectant omnia, quae dicta sunt capite praecedenti. Quum haec satis aperta sint, & consentientem habeamus magnam Adversariorum partem, minime negantium bonorum operum necessitatem; totum, ni fallor, dissidium in hoc situm est, quod haeretici denegent homines per bona opera posse aliquid promereri, & ad aeternam vitam illa tantum requirant, vel quatenus sunt signa fidei, vel ob triplicem rationem superius à Vossio explicatam; Catholici autem firmiter teneant ipsam aeternam vitam bonis operibus ut causae meritoriae à Deo promitti, atque rependi. Quam ob rem puto haec per pauca tali methodo atque ordine de necessitate operum à me exposita sufficere ad dirimendam omnem in hac materia controversiam, si accurate attendantur quae de operum merito nunc proponam.

DE MERITO.

Ut à ratione nominis exordiar; Calvinus in III. Instit. cap. 15. nomen meriti ait fastuosissimum esse, à Scripturis extraneum, & ab aliquo *Sophista rabula* inductam. Nimum profecto in Scholasticos homo iste excaecescit, rabula ipse, rarusque latrator. Aiebat Hugo Grotius in Animadversiones Riveti Artic. 6. de hoc vocabulo meriti, *Voces ab antiquitate usurpatae commode interpretari, non autem morose rejicere, pia est modestia.* Jam unde Meriti nomen derivatum sit, Calvino demonstratur. Illud accepimus ex sacris literis: ex Ecclesi. xvi. *Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum:* ex innumeris aliis locis, quae commemorant justorum mercedem, capite proximo proferendis. Unde enim praeium, quod datur pro labore, merces dicitur, nisi à merendo? Eadem voce usi sunt fere omnes Ecclesiae Patres. Cyprianus de Praeceptis Eccles. inquit: *Praeceptis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.* Ambros. 1. de Officiis cap. 15. *Meritum praemia remanent post mortem.* Augustinus Epist. ad Sixtum: *Vita aeterna meritis praecedentibus redditur.* Meriti ergo nomen nobis Dei verbum ac Patrum sententiae tradiderunt.

At quoniam Calvinus parum sibi constans postea inquit vetustos Ecclesiae Scriptores hujus voculae abusu materiam erroris posteris tribuisse; vindicato

6.
Quid sit meritum.

7.
Rejicitur opinio Calvini.

Meritum

Meriti nomine, de ipsa jam re differamus. Nos meritum hac definitione describimus: *Meritum est bonorum operum, quæ sunt ex gratia, quædam dignitas aut præstantia, ob quam illis sive ex decencia, sive ex justitia rependitur ali- quod præmium pertinens ad vitam æternam.* Diximus ad vitam æternam, nam bona temporalia, cum bonis æque ac malis communia sint, nequeunt esse bonorum operum retributio, nisi sub ea tantum ratione, quod ad salutem æternam possunt auxiliante gratia ordinari, veluti dum quis utitur divitiis eleemosynam largiendo, corporis animique valetudine, orando, atque exercendo pietatis, aliarumque virtutum officia. Diximus etiam, *quæ sunt ex gratia*; quoniam, ut constat ex disputationibus adversus Pelagianam, ac Semipelagianam hæresim, nullum sine gratia opus aut fidem, aut justificationem, aut æternam vitam promeretur. Diximus præterea, *sive ex decencia, sive ex justitia*; quippe non omne meritum talem habet dignitatem, ut illi merces ac præmium servatâ æquitate debeatur, sed complura sunt imperfecta & exigua, quibus præcedentibus donâ largitoris ob profusam ejus liberalitatem solent rependi; ut dum bonæ voluntatis conatibus retribuitur gratia operationis, huic vero justificationi.

8. Duplex propterea *meriti* genus distinguimus; quorum unum appellatur *meritum de condigno*; alterum *meritum de congruo*. *Meritum de condigno* est illud, cui ex justitia retribuitur æterna vita; atque locum habet in solis justificationis, & habitualem gratiam supponit. De hoc merito ait Apostolus ad Tim. iv. *Reposita est mihi corona justitiæ.* At *meritum de congruo* illud est, cui ex sola decencia remuneratio confertur: & tale meritum habetur etiam in peccatoribus, dum gratia præveniente excitati, fide, spe, & dilectione ad justificationem disponuntur. De hoc merito loquuntur Concilia & Patres, dum definiunt contra Pelagianos: *Gratiam non dari secundum merita nostra*; ut demonstravimus supra libro xiv. de H. Pelag. cap. 12. Non sunt hæc nomina, *Meritum de congruo*, & *Meritum de condigno*, alicujus recentioris Scholastici commentatio; cum iisdem utatur etiam Guilelmus Arvernus apud Isacium Habertum in Theologia Græcorum Patrum pag. 445. Floruit autem Guilelmus circa annum 1240. duobus integris sæculis, antequam Lutherus & Calvinus ad Religio-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

nis, & Christiani nominis dedecus nascerentur. Ac meritum *de condigno*, quod proprium meritum est, etiam ex sacris literis nomen accepit, ubi dicitur operarius *dignus mercede sua*, Matth. x. & qui non sunt inquinati, appellantur *digni* ut cum Agno ambulent in *Albis*, Apoc. 111. Meritum vero *de congruo* necessum fuit, ut à priori distingueretur, & Pelagiana præsertim dogmata fecernerentur à Catholicis, hoc ipso vocabulo, aut alio consimili designare. Id nos, dum pronuntiamus vocem *meriti*, volumus insinuare auditoribus.

Hæretici merendi vocabulum prorsus damnare non audent, eoque utuntur in Confessionibus suis, ut liquet ex Harmonia Confess. sect. 9. Respuunt tamen illud, tanquam ambiguum, & superbiæ nomine periculosum. Atque ad rem quod attinet, statuunt falso, & impie sentire, quotquot bonis operibus censent æternam vitam retribui justitiæ debito. Hoc est præcipuum inter nos, illosque dissidium, in quo an nostra, an illorum melior sit causa, nequit definiri, nisi attendantur necessaria ad meritum conditiones.

OPERIS MERITORII CONDITIO- NES JUXTA DOCTRINAM HÆ- RETICAM.

Quatuor sunt conditiones, quas requirunt hæretici, ut bona opera possint mereri vitam æternam; illasque præceteris enumerant, atque exponunt Forbesius de Justificat. lib. v. cap. 3. & Vossius disput. iv. Leidens. Prima conditio est, inquit, quod opera sint undequaque perfecta, tam graduum, quam partium ratione. Videtur hæc conditio consentanea rationi, eo quod justitia postulet inter datum atque acceptum æqualitatem. Præterea si opera bona non merentur *ex condigno* justificationem, quia sunt imperfecta, neque habent eandem dignitatem; multo minus promereri poterunt vitam æternam, cum hæc sit ipsa justificatione longe perfectior. Victoriæ canit Vossius ob quamdam Joannis Færi sententiam in Act. cap. xv. *Apostoli concludunt, quod fides justificat, non opera, neque lex. Cur fides? Quia innititur gratia, & misericordia Dei, promissis Dei, meritis Christi. Cur non justificat lex? Quia nemo eam servavit. Cur non opera? Quia imperfecta sunt.* Hæc quidem Summa totius Concilii Apostolici.

9. Prima conditio ab hæreticis ad opus meritorium et-
quisita.

10.
Rejicitur.

Hanc priorem conditionem perperam statuere nituntur. Quamquam enim opera in se spectata, atque, ut Scholastici loquuntur, *materialiter* imperfecta sint, & justus sæpenumero in venialia crimina prolabatur; ut per bona opera vitam consequatur æternam, sat est, quod justus operans habeat per gratiam *habitualement* tantam dignitatem ac perfectionem, ut per istam opera possint cum promissa mercede æquiparari, ac sint æternæ vitæ quasi radix & semen. Nam etiam Christi passio, si tantum attendas patibulum Crucis, sanguinisque effusionem, finita est, nec omnium Martyrum excedit cruciatus; at inspecta tamen dignitate personæ, omnem exaltationem promeruit, & magis efficax fuit, quam passiones Martyrum univerforum. Ergo non opera justorum quantum ad solam officiorum exhibitionem spectanda erunt, sed quantum ad excellentiam virtutis illis dignitatem tribuentis. Minimum quidem est semen quercus, at producit proceram arborem; & aqua suapte natura per meatus terræ dilabitur, sed in canali compressa ascendit ad altitudinem scaturiginis. Reperitur in justo Spiritus sancti charisma, atque *semen Dei manet in eo*, 1. Joan. 3. in eo pariter est *fons aquæ salientis in vitam æternam*, Joan. 4. Igitur ad hæreticorum argumentum petiit ex definitione justitiæ, etsi responderi posset cum D. Thoma in 2. dist. 27. art. 3. non reperiri inter Deum & creaturam justitiam *commutativam*, quæ exigit inter datum, & acceptum æqualitatem, sed solam justitiam *distributivam*, quæ postulat solam condignitatem, proportionis servandæ in distributione præmiorum, ita, ut majori merito major compensatio, minori minor retribuatur; respondeo dari inter bona opera, & vitam æternam æqualitatem, non *entitatis*, sed virtutis. Id non valet de operibus, quæ præcedunt justificationem; quoniam in iis deest principalis conditio ad meritum *de condigno*, id est, status gratiæ sanctificantis. Joannis Feri doctrinam ab Hispanis Censoribus in Complutensi editione pluribus in locis castigatam non tenemur amplecti. Locus tamen, quem Voslius tantâ confidentia objectat, accipiendus est de operibus sine gratia patris, quæ *gratiæ & meritis Christi* non innituntur, quemadmodum demonstrat verborum ac sententiarum antithesis.

II.

II.
2da conditio
irritatur,

Altera ad meritum conditio juxta hæreticos est, quod opus meritorium

sit prorsus indebitum, quia sub merito non cadunt ea, ad quæ obstringimur. Conditionem istam requiri putant, quoniam Christus Lucæ xvii. 10. inquit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.* Deinde Theophylactus in hunc locum ait: *Servus si non operabitur, dignus est multis plagis: cum autem operatus fuerit, contentus sit quod plagas effugerit.* Præterea Bernardus in libro de quadruplici debito docet sic opera nostra deberi Deo, ut posset illa citra præmii spem exigere à nobis. Addunt exemplum, quoniam subditus non meretur, si præstet principi obedientiam; nec filius, si parentibus debitum exhibeat obsequium.

Verum & hæc conditio male constituta est. Si enim admittatur; nec opera Christi fuerunt meritoria, propterea quod debebat ipse quoque præcepta Patris implere. Oportet ergo in bonis operibus distinguere ipsorum debitum à merito bonæ voluntatis: cum enim Deus hominem condiderit liberi arbitrii, ac dominum suorum actuum, neque ad bene operandum quemquam impellat necessitate; habetur ratio meriti non à conditione servili, sed à dominio liberæ voluntatis. Ac ideo in his, quæ necessitate fiunt, nihil esse meriti non solum fatemur, verum etiam contra Jansenianos tanquam dogma fidei argumentis pluribus demonstravimus. Itaque allatum servorum, filiorumque exemplum in hæreticos retorquetur. Merentur plane; & magis filius, quam servus; quia licet plus debeat patri, majori amore & alacritate mandatis ejus obtemperat. Causa itaque meriti non est opus quod debetur; sed operis quod debetur libera & non coacta executio. At ad textum Lucæ respondendum est modo. Ipsum duplici ratione adversus Heterodoxos urgere possumus. Ait Evangelista: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis;* igitur omnia præcepta servari possunt. Addit: *Quod debuimus facere fecimus;* igitur qui servat præcepta non peccat, sed facit quod debet. Debemus autem dicere etiam post præceptorum observationem, *Servi inutiles fuimus;* primum quia ex opere nostro nihil Deo accessit utilitatis & lucri: deinde quia nullum bonum opus propriis viribus sine gratia auxiliante potuissimus efficere; insuper quia cavendum nobis est, ne confurgat ex bonorum

norum operum æstimatione tumor superbæ: ulterius quia poterat nobis Deus mandata proponere, nulla repromissa mercede: quo sensu loquuntur Theophylactus ac Bernardus. Vulgatis his responſionibus addo, Christum apud Lucam exemplo servi, qui tantum imperata domini facit, hortari Apostolos cupientes fidei virtutisque augmentum ad sollicitudinem ac vigilantiam, ne ad instar servorum nutum ac præceptum attenderent; cum sit inutile operari invito animo, voluntatis autem bonæ indicium sit studiosa sollicitudo. Sic & Petrus hortatur Pastores Ecclesiæ Ep. 1. cap. v. 2. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie.* Conſimilem habet sententiam Chrysostomus in 1. ad Corinth. ix. 16. ac Plautus Stichus:

Qui manet ut moneatur semper servus homo officium suum,

Non voluntate id facere meminit, servus is habitus baud probus est.

Denique hortatur Dominus etiam ad perseverantiam; nam servus inutilis hic, & Matth. xxv. 30. idem est ac cessator, vertente Syro apud Grotium *בטל*. Qui ergo mandata servaverit, non coacte, sed voluntarie, ac perseveraverit usque in finem, non erit servus inutilis, sed audiet à Domino: *Euge serve bone, & fidelis, &c.* Matthæi xxv. 21.

III.

12.
gĩa Condi-
tio.

Tertiam Bonorum operum merita, juxta hæreticos, conditionem habere debent, ut illa plane vel imprimis sint nostra, non ejus, à quo expectamus mercedem. Bona autem opera, licet sint à nobis tanquam à voluntario instrumento, sunt principaliter Dei: quod ostendit testimonium illud Apostoli 1. ad Corinth. xv. 10. *Amplius quam omnes illi laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum.* Hinc vita æterna dicitur *Gratia* ab eodem Apostolo ad Rom. 6. atque ab Augustino in Epist. ad Sixtum, de Grat. & lib. arbitrio cap. 8. in Enchirid. cap. 107. in Psalm 70. Enarrat. 2. & aliis in locis. Gloriantur propterea Novatores, quod sibi consentiant Paulus Apollolus, & magnus Hipponensis Antistes.

13.
Refutatur.

In hac quoque conditione assignanda labuntur errore maximo. Opus patratum à gratia nostrum esse negant imme-

rito. Est quidem rationalis creatura instrumentum Dei, sed animatum, liberum, se movens, propria præditum potestate, & potens dissentire gratiæ illam moventi atque excitanti. Opus ergo meritorium debet etiam nostrum reputari. Demonstratur id apertissime Evangelicis verbis, apud Joannem xv. 5. ubi Salvator ait: *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere.* Arescentem palmitem, atque à vite recisum non germinare uvas, atque impium non manentem in Christo æternam vitam non promereri, certissimum quidem est, dicente Domino, *Sine me nihil potestis facere:* sed uvas non produci à palmite, licet nequeat ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite; à justo nimirum non ferri fructum bonorum operum, repugnat dominicæ sententiæ, *Hic fert fructum multum.* Hac eadem vitis & palmitis similitudine usi sunt Tridentini Concilii Patres apud Pallavic. lib. viii. cap. 4. addito experimento, quo si uva nigræ palmis inferatur viti uvæ candidæ, uvam inde prognatam nigram esse conspicimus: ideoque trahit uva certam qualitatem etiam à palmite. Attulerunt ibidem Jurisconsulti legem, quæ incipit, *Servi electione*, tit. de Legat. & Fidei commissis. & alteram, cujus initium est, *In re communi*, tit. de Servit. Urb. præd. pronuntiantes, *Id quod non est tantummodo meum, sed mihi cum alio commune, meum absolute dici potest.* Allata ibidem fuerunt & verba Cælestini Papæ in Epist. ad Episcopos Galliæ, Augustini in Psalm. 145. Basilii in Summa Moraliu cap. 4. diserte asserentium bona opera à nobis fieri, licet non sine gratiæ supernaturalis inspiratione. Ne repetamus omnia, arbitramur satis esse, si cum magno Augustino de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. dixerimus: *Certum est nos mandata servare, si volumus: certum est nos velle cum volumus: certum est nos facere cum facimus.* Itaque præparari voluntatem nostram à Domino, ipsumque per gratiam prævenientem facere ut faciamus, bonorum quoque operum causam principem Deum esse, absque ulla repugnantia concedimus: eadem autem opera nostra non esse, utilia non esse, meritoria non esse, jure meritoque negamus.

Ne glorientur hæretici tam audacter Pauli Apostoli, & Hipponensis Episcopi patrocinio; observandum est vitam æternam recte dici mercedem simul & gratiam. *Gratia est, si ad divinam prædestinationem*

14.
Explicatur
textus S.
Pauli

stinationem referatur, qua Deus statuit electis conferre gratiam, sine qua recte agere & perseverare non possent; *merces*, si referatur ad iustitiam, qua recte agentes & perseverantes corouat. *Gratia*, si attendatur quod opera bona præcedit; *merces*, si quod illa consequitur, inspiciatur. Apostolus ad Rom. vi. postquam demonstravit quomodo fuimus servi peccati, cuius stipendium est mors, inquit: *Gratia autem Dei vita æterna*; sed ad Timoth. iv. postquam ait se cursum suum consummasse, addidit, *Reposita est mihi corona iustitiæ*. Itaque Gloria, si spectetur quod fuimus ante electionem secundum propositum, *gratia* est; si attendatur consummatio bonorum operum, *corona iustitiæ*. Nam in electione ac præparatione gratiæ nihil quod nostrum sit possumus invenire; at servata lege, inveniemus aliquid nostrum, nimirum obedientiam. Atque hæc est Doctrina Augustini in locis, quæ objectant hæretici, probantis contra Pelagianos gratiæ prævenientis necessitatem. *Ipsa vita æterna* (inquit citata Epistola ad Sixtum) *meritis præcedentibus redditur*; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur. Plura ibidem S. Doctor, quæ repetit de Gratia & libero arbitrio capite ix. & de Corrupt. & Gratia cap. xiii. demonstrans vitam æternam esse mercedem, quia redditur bonis operibus; licet sit gratia, in quantum Deus bona opera in bonis operatur. Neque asserere possumus solam gratiam operari, non liberum arbitrium, propterea quod scribat Apostolus, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. Quomodo enim hanc hæreticam interpretationem patiuntur proxima verba, *Amplius; quam omnes illi, laboravi*? Quomodo ait Paulus, *Gratia Dei mecum*, nisi & ipse sit operatus? Hoc unum ergo demonstrat, nihil se fecisse absque divinæ gratiæ auxilio; quo sensu Matth. x. 20. legitur: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*; non quod Apostoli minime loquerentur, sed quia loquebantur, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Act. 11. 4.

IV.

15. Quartam operis meritorii conditionem a prima dissimilem hæretici hanc reprobant. esse ajunt, ut opus non tantum sit dignum

atque perfectum, sed etiam habeat cum mercede proportionem æqualitatis: quod probare nituntur ex idea iustitiæ, atque ex Apostolica sententia ad Rom. viii. 18. *Non sunt condignæ passionibus huius sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Verum hæc ex supradictis refelluntur; si dixeris mercedem bonorum operum non spectare ad iustitiam commutativam, sed ad distributivam; si distinctionem feceris inter id quod spectat ad officium operis, & quod attinet ad principium, & dignitatem ortam ex gratia habituali, quæ est propter inhabitantem Spiritum sanctum participatio divinitatis, constituitque hominem iustum filium Dei & hæredem, ei tribuens æternæ vitæ arrham, & pignus. Atque hoc postremum assertum nos probamus, non denegantes inter Deum & hominem etiam iustitiam commutativam, dummodo non sit sermo de illa iustitia, quæ mutuae utilitati, qualis inter homines intercedit, conjuncta est, & de qua accipiendum esse Divum Thomam contendunt haud vulgares Theologi. Eadem responsione sententiam Apostolicam explicamus. Non sunt utique passionibus huius sæculi spectatæ in seipsis condignæ, ut æquiparentur futuræ gloriæ; illæ quippe leves sunt & finem habent, & merces est bonorum omnium aggregatio nunquam fini, aut vicissitudini subiecta. Digna tamen est huius sempiternæ mercedis retributio, si attendamus illum, qui patitur, esse filium Dei, & hæredem, eique repromissam esse conglorificationem cum Christo, dummodo cum Christo compatiatur. Quare ait Apostolus eodem loco: *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compatiemur, ut & conglorificemur*. Vide sis 2. Epistolam ad Corinth. iv. 17. Verbo dicam: non est æquiparatio inter opus atque mercedem, spectata operis substantia; concedo, inspecta sanctificantis gratiæ, unde meritum proficitur, dignitate; id nego.

Addunt nonnulli hæreticorum conditionem quintam, ut ille cuius gratia opus præstatur, recipiat emolumentum ali-quod vel honorem. Si asserant nullum operibus nostris Deo accedere commodum, atque intrinsicum emolumentum, verum dicunt; nam Job. cap. xxxv. 7. inquit: *Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* At conditione hac posita quomodo invenient meritum in operibus Christi? aut quomodo invenient debitum in operibus malis,

16. Addunt aliqui Hæretici conditionem 5am.

malis, dicente Jobo ibidem: *Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Quod si affirmant bonis operibus homines non præstare Deo honorem, gloriam & laudem, mentiuntur plane; atque refutantur verbis Christi Matth. v. 16. *Luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est;* & Joan. xv. 8. *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis:* nec non Apostoli 1. ad Corinth. vi. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

CONDITIONES OPERIS MERITORII
JUXTA DOCTRINAM CATHOLICAM.

17. Quot requirantur Conditiones ad opus meritorium in sensu Catholicorum.

Expunctis conditionibus, quas ad meritum requirunt Hæretici, de his agendum modo est, quas constanter admittunt Catholici, & septem connumerantur. Sunt autem, ut Opus meritorium sit bonum, sit liberum, sit supernaturale, sit elicitum in statu viæ, sit ex charitate profectum, sit cum divina promissione conjunctum, sit hominis iusti, atque gratia habituali exornati; etsi, ut dicam infra, non omnes hæ conditiones requirantur ad meritum *de congruo*. Ajunt Calviniani nos in agnoscendis hisce conditionibus certare more Andabatarum, neque inter nos convenire, quoniam Robertus Holkot negat requiri libertatem, Michael Bajus necessarium non putat statum gratiæ, nec promissionem divinam; hanc propugnare Scotum, Marsilium, & Vegam, negare Cajetanum, & plerosque Thomæ Aquinatis Sectatores: denique non opus esse, ut à charitate proficiscatur, quæ fuit opinio Guilelmi Antisiodorensis, & quorundam Recentiorum. Sed frustra obganniunt Sectarii. Etenim, quod ad rem attinet, fatentur omnes Orthodoxi meritum bonorum operum: conditiones etiam præcipuas ex recensitis admittunt singuli, quod sit liberum, quod supernaturale, quod ex gratia sanctificante: atque his conditionibus positis aliæ, me iudice, sequuntur suapte natura; quoniam opus bonum liberum in ultimum finem est referendum, ideoque fieri debet ex charitate. De statu viæ nulla oriri potest dubitatio, cum in termino sit bravium & corona, non cursus & labor. Roberti Holkot à nobis habetur ratio, & nulla pariter Baji. Divinam promissionem in sacris literis haberi, neque Scotus, nec Thomista negant, certantque de formali meritorum ratione, ut dicam infra. Sed missis iis, quæ

parum necessaria videntur, de ipsis conditionibus agendum est singillatim.

Prima igitur conditio est, ut opus meritorium sit bonum. Neminem fore putato, qui conditionem istam explodat. Ait enim Dominus ad Cain Gen. iv. 7. *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit?* Et Apostolus ad Rom. ii. 9. *Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum:* & infra cap. vi. 23. *Stipendia enim peccati mors.* A citandis aliis textibus supersedeo; quid enim frequentius legimus, quam impios thesaurizare sibi iram, habere odio animam suam, arcendos esse à regno Dei, atque sempiternis gehennæ suppliciis damnandos? Ratio etiam hoc demonstrat, quoniam accepta sunt Deo duntaxat opera sua, quæ illum laudant, & æternæ legi conveniunt: at mala opera Deus nec prædefinit, nec præcipit, nec approbat, eaque tantum permittit ad ostensionem justitiæ, profectumque bonorum. Qui ergo rejicit priorem hanc meriti conditionem, is neque Christianam fidem habet, neque rectam conscientiam, neque communem rationem. Sciscitanti autem quodnam sit opus bonum, lib. xxi. satisfacere curabimus. Nunc sat est, si reponamus illud bonum opus censeretur, quod ab æquitatis regula non defleat, quo fruimur Deo & utimur creaturis, cujus non solum officium commendatur, sed etiam finis recte dirigitur. Qui enim justitiam faciunt ut videantur ab hominibus, *mercedem non habent apud Patrem, qui in cælis est;* & qui gloriam suam quarunt, & laudem captant, *reperunt mercedem suam.* Matth. vi. 1. 5.

18. 1ma conditio explicatur.

II.

Præterea necesse est, ut opus meritorium sit liberum, non sola libertate voluntatis immunis à coactione, sed etiam voluntate arbitrii non obstricti necessitate: ea nempe libertate, qua homo suorum actuum habet potestatem atque dominium, & de qua pluribus in locis, sed præsertim libro xvi. cap. 2. ac 3. instituius disputationem. Hanc libertatem requiri ad meritum constat ex verbis Eccles. xxxi. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino:* constat ex Augustino, qui de Grat. & lib. arb. cap. 2. postquam demonstravit exigi in divinis monitis ad aliquid faciendum, vel non faciendum opus voluntatis, concludit; *Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda est boni operis mer-*

19. 2da conditio declaratur.

ces ab eo, de quo dictum est. Qui red-
det unicuique secundum opera sua: con-
stat ex damnatione tertiæ propositionis
Janfenii, & articulorum Michaëlis Baji,
& ex canone 4. Sess. vi. Concilii Tri-
dentini, quæ non semel sunt repetita:
constat ex ratione, quoniam nequit ad
meritum imputari quicquid non est sub
potestate hominis operantis: constat de-
nique ex Gentilium Philosophorum con-
sensu, inter quos aiebat Euryphamus Py-
thagoricus hominem promereri vitupe-
rationes ac laudes, honores & ignomi-
nias, in quantum pro jure suo potest aut
virtuti studere, aut vitium sectari. Cer-
tissimum est itaque quod recte hæc se-
cunda meriti conditio sit constituta, cum
quisque mereatur aut demereatur, quo-
niam libertas, ut inquit in primo contra
Symmachum libro Prudentius,

*Concessa est homini, formam cui fle-
scere vita,*

*Atque voluntatis licitum est; seu
tramite dextro*

*Scandere, seu laevo malit decurrere
campo.*

At hæc omnia juxta doctrinam libro
xvi. propugnatam dicta sunt.

III.

26.
gratia conditio
inquiriur.

Tertia operis meritorii conditio est, ut
sit *supernaturale*, idest factum præve-
nientis gratiæ auxilio. Probant hujus
conditionis necessitatem præmissæ adver-
sus Pelagianos & Semipelagianos dispu-
tationes, atque libri proxime præceden-
tis priora capitula. Recte Arausiana 2.
Synodus canone 7. *Si quis per naturæ
vigorem bonum aliquod, quod ad salutem
pertinet vitæ æternæ, cogitare aut elige-
re posse confirmat, absque illuminatione,
& inspiratione Spiritus sancti, hæretico
fallitur spiritu.* Et Tridentina Sess. vi.
canone 2. *Si quis dixerit ad hoc solum
divinam gratiam per Christum Jesum da-
ri, ut facilius homo jure vivere, ac vi-
tam æternam promereri possit, quasi
per liberum arbitrium sine gratia utrum-
que, sed ægre tamen, & difficulter pos-
sit; anathema sit.* Plura sunt argumen-
ta Augustini; sed modo sufficiat repe-
tere illud, quod urget contra Julianum lib.
iv. cap. 3. gratis esse mortuum Chri-
stum, si possumus absque ipsius gratia ad
regnum pervenire. Neque prætereun-
dum est quod tradit D. Thomas 1. 2. q.
104. art. 3. opus meritorium, in quan-
tum ex libero arbitrio procedit, maxi-
mam habere cum vita æterna inæquali-
tatem; ideoque requiritur, ut valorem
suum accipiat à virtute Spiritus sancti

moventis. Postremum argumentum est,
quod homo gratia destitutus, ut inquit
Prosper adversus Collat. cap. xxii. *Bo-
nis suis male utitur;*

*Et licet eximias studeat pollere per
artes,*

*Ingeniumque bonum generosis mori-
bus ornet;*

*Cæca tamen finem ad mortis per de-
via currit,*

*Nec vitæ æternæ veros acquirere
fructus*

De falsâ virtute potest:

inquit de humana voluntate idem Pro-
sper in Carm. de Ingratis.

IV.

Quarta conditio est *status via.* De 21.
hac Ecclesiastes cap. xi. 3. ait: *Si ceci-
derit lignum ad austrum, aut ad aquilo-
nem, in quocunque loco ceciderit ibi erit.* 4ta conditio
exploratur.
Et Christus Dominus apud Joannem ix.
4. *Venit nox quando nemo potest ope-
rari.* In hunc locum apposite Joannis
Commentator illustris Augustinus Tract.
xliiv. *Aliud est tempus operationis, aliud
receptionis: reddet enim Dominus uni-
cuique secundum opera sua. Cum vivis
fac, si facturus es: erit enim tunc nox
valida, quæ involvat impios. Sed & mo-
do omnis infidelis quando moritur, illa
nocte suscipitur, & non est ut illic aliquid
operetur.* Lege & Augustinianam ad
Hesychium Epistolam, & ex Græcis
Olympiodorum super Ecclesiasten. Hu-
jus conditionis causam esse præordina-
tionem divinam, est communis senten-
tia Theologorum. Ac illius præordina-
tionis possumus hanc afferre rationem,
quod cum Deus temporalem hominum
vitam militiæ & laboribus destinaret, sta-
tuit in altera vita coronam atque mer-
cedem. Quam ob rem dissoluta hujus
habitationis domo, quibus nihil restat
diluendum, ad perpetuam & non ma-
nufactam transeundum est; ac vicissim
qui induuntur purpura & bysso, epulan-
tur splendide, atque voluptuosa fruun-
tur vita, impingunt in illius calamitatem,
de quo Lucæ xvi. 22. *Mortuus est di-
ves, & sepultus est in inferno.* Defectu
hujus conditionis neque Sancti majorem
gloriam, neque damnati gravius suppli-
cium promerentur. Sancti quidem pro
nobis intercedunt; sed illorum oratio
obtinet nobis beneficia potius per mo-
dum impetrationis, quam meriti: quam-
quam sunt aliqui negantes hanc Sancto-
rum impetrationem recte non dici meri-
tum, ob illorum dignitatem intimamque
cum Deo unionem. Verum hæc di-
gnitas ac præstantia ex meritis, quæ con-
summa-

summarint in via, non ex iis, quæ in patria superaddiderint, ortum habet. Etiam Christus sempiternum habens Sacerdotium, semel se ipsum offerendo, vi hujus sacrificii, operisque jam peracti salvare in perpetuum potest accedentes per semet ipsum ad Deum, *semper vivens* (inquit Apostolus ad Hebræos VII. 25.) *ad interpellandum pro nobis*. Omnium ergo meritorum cumulus virtute comparatur, ut inquit Juvenius Presbyter,

Dum rapide tecum graditur per compita vita.

V.

22.
5ta Condicio
examinatur.

Præterea nos ad meritum *de condigno* necessarium putamus, quod proficiscatur ex *charitate*. Et charitatem quidem *habitualement*, cum sit vel à gratia sanctificante indistincta, vel saltem ab illa indivulsa, puto à Theologis universis requiri. Illa etiam charitas, quæ est inspiratio bonæ voluntatis præveniens omne opus salutare, cum sit ipsamet actualis gratia, debet opera meritoria, nullo Theologo dissentiente, præcedere. Ego necessariam puto illam quoque charitatem, quæ virtus specialis est, nimirum dilectionem, saltem *virtualiter* existentem. Certe Apostolus necessitatem charitatis insinuat locis productis cap. v. prop. I. Eandem commendat, eique æternam vitam repromissam affirmat Christus apud Joannem XIV. 21. dicens: *Qui diligit me diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum*. Et Jacobus cap. 1. 12. de viro, qui in tentatione probatur, ait: *Accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se*. Hanc esse mentem Divi Patris Augustini demonstrabo libro XXI. cap. 4. Illud tantum nunc dico esse aperitissimam ejus sententiam, *Amorem, quo pervenitur ad Deum non esse nisi à Deo, & sine hoc amore Creatoris nullum bene uti creaturis*; lib. IV. contra Jul. cap. 3. *Per legem adduci hominem ad fidem, per fidem impetrare spiritum largiorem, per spiritum diffundi charitatem, per charitatem impleri legem*; Epist. 144. ad Anastasium: *Bonum non esse fructum, qui de charitatis radice non surgit*; de Spirit. & lit. cap. 14. Vide quæ supra diximus de H. Pelag. cap. 7. S. Thomæ sententia liquet ex I. 2. q. 114. act. 4. ubi ait: *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad charitatem: ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus à charitate imperantur*. Ratione demum hæc veritas comprobatur. Primo quoniam gloria magis dilectioni, quam operibus rependitur; alioqui non

R. P. Berti Theol. Tom. III.

foret Beata Virgo sublimior Apostolis, qui pro nomine Christi contumelias ac mortem perpeffi Evangelium ubique prædicaverunt. Deinde quia charitas, cum sit plenitudo legis, non solum præcepta omnia comprehendit, atque ad illa servanda voluntatem inflamat; verum etiam finem dirigit, unde in moralibus pullulat decus, pretiumque virtutis. Postremo quia merces omnium amplissima & præstantissima actibus virtutis omnium maximæ debet rependi. Atque ex his colligitur actus cæterarum virtutum, quidquid sentiant è Schola aliqui, non promereri *de condigno* vitam æternam, nisi à charitate sint *elicti*, vel *imperati*.

VI.

Sextam conditionem statuimus divinam promissionem. Illam necessariam putant Scotus, Bellarminus, Suarez, alii; cum aliquo tamen discrimine, quod velit Scotus hanc esse meriti rationem *formalem*, alii autem solummodo *conditionem*. Illam minime necessariam putat cum paucis aliis Vasquesius. Thomistæ complures distinguunt inter ordinationem Dei, & extrinsecam promissionem, illam quidem, non istam prærequirerent ad meritum. Quoniam non vacat momenta expendere singulorum; dico divinam promissionem ad meritum *de condigno* recte exigere. Videtur primo id conforme Tridentino decreto sess. VI. cap. 16. *Bene operantibus usque in finem & in Deo sperantibus proponenda est vitæ æternæ, & tanquam gratia filijs Dei misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda*. Videtur etiam huc spectare articulus Baji ab Apostolica Sede proscriptus: *Sicut opus malum est sua natura mortis æternæ meritorium: sic bonum opus ex sua natura est vitæ æternæ meritorium*. In multis locis deberi æternam mercedem ex divina promissione, scribit Magnus Augustinus. Enarrat. in Psalm 109. ait: *Fidelis Dominus, qui se nobis debitorem fecit, non aliquid à nobis accipiendo, sed omnia promittendo*. Et serm. 16. de verbis Apostoli, nunc 158. *Debitor factus est Deus non à nobis aliquid accipiendo, sed aliquid quod ei placuit promittendo*. Idem scribit Fulgentius in prologo lib. ad Monimum: *Se ipsum sua largitate dignatus est facere debitorem*. Idem Cyprianus in Epistola de Opere & eleemosyna: idem scribens ad Victricium Paulinus. Atque istorum auctoritati accedit ratio. 1. Quia sumus naturæ Dei servi, à quibus potest ille omnia opera ser-

23.
6ta conditio
investigatur.

Tc

vato

vato æquitatis jure sine remuneratione aliqua exigere. 2. Quia nullo alio pacto potest Deus constitui hominum debitor, nisi quatenus rationi & veritati maxime convenit, ut sit fidelis, ac stet promissis. 3. Quia bona opera dignitatem quidem, & proportionem habent cum æterna mercede ob gratiam sanctificantem; sed nulli operanti, tametsi portaverit pondus diei & æstus, debetur ex justitia merces, nisi fuerit conductus, nisi pactum cum Domino intercesserit, nisi conventionem facta persolvendi denarium diurnum. Legite Evangelicam parabolam Matth. cap. xx. 4. Quia ideo peccator absque ullo pacto per opera iniquitatis fit debitor justitiæ, quoniam ad contrahendum debitum sufficit, si creatura Domini sui legibus teneatur; sed per opera bona, nisi adsit liberalis promissio, nequit Deus fieri debitor creaturarum, quoniam universorum Dominus nullius obligationis capax est, nisi ex liberali conventionem, ac promissio.

24.
Opinio Au-
thoris.

Lubenter his positis omnium Scholasticorum, quamvis invicem pugnare videantur, subscribo sententis. Ac probō doctrinam Scoti, in quantum promissio *formaliter* necessaria est, ut merces ex justitia sit persolvenda. Verum quoque docent Thomistæ, quatenus hæc promissio extrinseca est, nec tribuit operibus illam pretii, ac valoris dignitatem, quam habent ab inhærente justitia. Assentior Bellarmino ac Suarefio, quatenus conventio aut promissio inducunt inter Dominum ac famulum obligationem. Neque dicas promissionem istam etiam ab hæreticis agnosci; hi enim eo modo asserunt reddi æternam vitam ex promissione divina, quo *levanti festucam deberetur regnum, si illi promitteretur*. Hac similitudine utitur Vossius disp. iv. Thesi 1. num. 6. abusus verbis quorundam veterum Scholasticorum, negantium bonorum operum & vitæ æternæ condignitatem, sed spectata ut dictum supra, ipsorum operum *substantia*, non operantis in Dei filium adoptione, atque inhabitatione Spiritus sancti. At nos ita divinam promissionem statuimus, ut etiam fateamur bonorum operum dignitatem, atque de præmio vitæ æternæ asseramus cum Bernardo extremo libro de Grat. & libero arbitrio, *Promissum quidem ex misericordia, sed jam ex justitia persolvendum*.

VII.

Tandem ad meritum de condigno requiritur *habitualis gratia*. Ita Tridentina Synodus sess. 6. cap. 16. idque probat ex quo nullum meritum haberi possit, nisi Christus *tantum caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos justificatos virtutem influat*. Proferri potest hujus veritatis multiplex ratio: ac prima quoniam hæreditas non ad servos pertinet, sed ad filios; & constituimur filii Dei adoptivi per gratiam. Sequitur alia ratio, propterea quod iniquitas dividat inter Deum, & hominem, atque impiorum munera reprobet Altissimus. Accedit tertia, eoquod grater nihil recipitur, nisi exhibitum sit ab amico. Additur ratio quarta; nam nulla est inter gloriam, & opera nostra æqualitatis proportio, nisi ob inhærentem justitiam. Postrema ratio sit, quod nec nummi valorem habent, nisi impressa Principis imagine, aut insculpto aliquo caractere, ac præsertim si fuerint ex viliori materia conflati. Quæ omnia cum ex hætenus dictis perspicua sint; consequitur septem has condiciones ad meritum de condigno fuisse à nobis rectissime constitutas.

26.
7ma condi-
tio narra-
tur.

Ad meritum autem de congruo sufficit, si opus bonum sit, liberum, atque ex gratia actuali, & aliquo Dei amore procedens. Gratia autem *habitualis* non est ad hoc meritum necessaria, quia non ex operis dignitate, sed ex sola decentia divina beneficia hoc meritum consequuntur. Quare impii, dum fide, spe & charitate ad justificationem disponuntur, hanc promerentur tantum de congruo. Neque meritis istiusmodi redditur divina gratia semper, atque infallibiliter, sed pro Dei beneplacito, atque si ex parte recipientis nullum ponatur impedimentum. Stat autem meritum de congruo etiam cum gratia sanctificante, dum justus aut aliis gratiam promeretur; aut sibi donum finalis perseverantiæ, quæ non ex justitia conferuntur, sed ex liberalitate divina. Promissionem denique meritum de congruo neque requirit necessario, neque excludit: ad tale enim meritum sufficit, si opus habeat aliquam rectitudinem, cujus intuitu Deus beneficium aliquod impertiatur.

27.
Quid requi-
ratur ad me-
ritum de
congruo.

CAPUT